

Marjana Krajač

REKONSTRUKCIJE:
KRAJOLIK POMAKA
NA STRUKTURI
POVRŠINE
— PRIVREMENO
DISATI, BILJEŠKE
O VREMENU

Prostor 1: vanjska prednja ploha u prizemlju muzeja:

uspōstaviti nešto u daljini, mapirati pogled

Prostor 2: vanjska stražnja ploha na drugom katu muzeja:

razlomi arhitekture, solarna sinkopa

Prostor 3: unutarne stepenište drugog i trećeg kata muzeja:

skicirati korak, pomaknuti neonski nanos

Trajanje: 100 minuta bez pauze.

Marjana Krajač

***Rekonstrukcije: krajolik pomaka na strukturi površine
— privremeno disati, bilješke o vremenu***

Ovaj koreografski rad istražuje praksu prostornog pomaka: načina na koji se prostor usložnjava i transformira kroz upisivanje, trajanje i otklon tijela. Rad se nastavlja na autorsko istraživanje u trajanju, usmjereno na koreografiju kao kompleksan dijalog diskursa, prostora i materijalnosti. Ovo je drugi rad iz serije koja se bavi strukturom površine, iz koje je prvi rad naziva *Rekonstrukcije: koreografske intervencije na strukturi površine — trajanje, erozija, akumulacija, nestajanje* nastao u suradnji s Hrvatskim prirodoslovnim muzejom u Zagrebu, u 2025. godini.

Pojam plesa kao točke intenziteta, kako to predlaže plesni teoretičar Randy Martin, otvara prostor za razumijevanje plesa kao složene analitičke prakse. Unutar tog okvira prostorni se pomak razvija kao oblik eksperimentalne okolišnosti: kao praksa protoka atmosfere i vremena kroz približavanje njihove neposredne materijalnosti, trajanja i višeznačnosti. Bilješke vremenu ovdje mapiraju ritmove disanja, zadržavanja, ponavljanja i nestajanja pokreta, kao fragmentarni tragovi prolaznosti upisani u tijela, površine, prostore, oblike i međustrukture izvedbe.

Smješten u nekoliko različitih prostora Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu, rad rastvara pojam okolišnosti, otvarajući ples prema društvenosti, kolektivnosti i transformaciji vlastitih izvedbenih uvjeta. Krajolik je ovdje složena materijalna i političko-teorijska struktura sastavljena od infrastrukturnih odnosa, povijesnih slojeva, epistemologija vidljivosti, ekonomija kretanja i proces organizacije tijela u prostoru. Krajolik proizvodi uvjete percepcije i prisutnosti te oblikuje načine na koje tijela ulaze u odnose sa svojom okolinom: to je nestabilno i višeslojno polje.

U izvedbi sedam plesnih umjetnica, plesna praksa unutar rada susreće se i stupa u dijalog s materijalnim krajolikom kroz postupke ponavljanja, premještanja, zadržavanja, kolektivnog ritma i prostorne disperzije. Izvedba otvara krajolik kao procesualnu strukturu u stalnoj transformaciji, dok tijela postaju mediji kroz koje se očituju napetosti između površine i dubine, trajanja i nestajanja te individualnog i kolektivnog iskustva prostora. Slojevitim umnažanjem takvog pomaka, rad aktivira i prožima krajolik prostornom praksom plesa, proizvodeći privremene odnose između tijela, površine, vremena i prisutnosti.

Razvijena kroz gradivne elemente nekoliko različitih prostora muzeja, koreografska struktura razmatra ali i pounutruje materijalne, atmosfere i osjetilne meteorologije prostornog objekta. Taj se proces odvija kroz tri međusobno isprepletene razine: kroz susret sa solarnim, vjetrenim i padalinastim meteorološkim elementima koji oblikuju i intenziviraju uvjete prostora; kroz konceptualno obuhvaćanje prostora kroz trajanje i vremenskost, gdje se prostor neprestano proizvodi kroz pažnju, sjećanje i anticipaciju; te kao rad na rubovima tijela, na mjestima dodira, propusnosti i susreta sa svime što ga okružuje. Između meteoroloških sila, trajanja i tjelesnih granica nastaje koreografsko polje kroz koje se prostor i tijelo uzajamno konstituiraju.

Naposljetku, ostaje privremeno disanje kao bilješka o uvjetima tijela u okolišu koji je sve izraženije prekaran, nepredvidiv i razlomljen, no koji ipak, još uvijek, u ovom trenutku, može otvoriti mogućnost gradivnosti za sve; disanje kao minimalna, ali dosljedna praksa prisutnosti koja stabilizira bivanje kroz mikro-ritmove zajedničkog prostora. U tom smislu, tijelo pripada okolišu kao porozna i promjenjiva jedinica, uključena u mrežu međuzavisnosti čiji se granice stalno pomiču. Privremenost disanja tako postaje etička i politička gesta: prostor dijeljenja, bivanja, susreta i trajanja koji počiva na osluškivanju onoga što se pojavljuje i povlači i na prihvaćanju privremenosti kao uvjeta zajedničkog postojanja.

O prostoru i plesu kao agensima potrage za oblicima supostojanja

Gledano izvana, Muzej suvremene umjetnosti već i svojom formom izgrađenom prema projektu arhitekta Igora Franića, prevodi u arhitekturu motiv meandra Julija Knifera, uspostavljajući odnos s repertoarom ikoničkih paradigmi suvremenog umjetničkog izričaja. Dugogodišnji kustos i kasniji ravnatelj MSU-a, Davor Matičević o Kniferovom meandru je zapisao 1978. godine: „...Možemo ga gledati kao prikaz ritma, kao formiranje superznaka, kao slikarstvo oštrog ruba ili slikanje akromatskih površina unutar primarnog slikarstva...“* Gledano iznutra, u izložbi fundusa nazvanoj postav u trajanju, stoga da bi se naglasila prolongirana ali ne i statična temporalnost izložbe, upravo su, a posebice u dionici *Budućnosti*, **ritam, odnosi površina ili rubovi** između posjetitelja i umjetničkih radova specifično aktivirana mjesta gdje se perceptualno susreću različiti dinamički volumeni i generiraju perspektive odnosa između muzejskih objekata i subjekata, mjesta gdje se gradi njihova međuzavisnost.

Umjetnički radovi Ivana Picelja, Vjenceslava Richtera, Rafaela Jesusa Sotoa, Yvarala, Givannija Antonia Coste i drugih, radovi su koji svojim optičkim i kinetičkim kvalitetama traže uporište u medijalnosti tijela, zahtijevajući od gledatelja angažman u smislu izvedbe tjelesnosti u prostoru i aktualizaciju percepcije u kretanju. Temu *vlastotijelnog*, samosvjesnog angažmana posjetitelja u uzvratnim relacijama s muzejskim kontekstom izravno naglašava i kustoski moto umjetnika Igora Grubića koji uokviruje muzejski narativ piktogramom: *Mi gradimo muzej, muzej gradi nas!* Ipak, premda tijelo jest upisano u metodologiju takozvanih vizualnih umjetnosti kroz procese izvedbe percepcije, izazov tijela u tome polju ostaje intrigantno nerješivo pitanje. Naime, kao što je do-

* Matičević, Davor. Zagrebački krug u: Suvremena umjetnička praksa: ogledi 1971.–1993., Durieux, MSU, Hrvatska sekcija AICA, Zagreb, 2011., 26

bro poznato ništa u vezi s tijelom, a niti s umjetnošću — nije, niti može biti samorazumljivo. Stoga je poticajno razmišljati o gradnji koreografije. U fenomenu tijela zaključana je enigma uma, stoga je plesač u pokretu ujedno i *mislilac o prostoru*, koji intuitivno pregovara sa sistemom prostornih koordinata i sklapa nestabilne sporazume o razumijevanju sebstva u interakciji s prostorom.

Koreografski rad Marjane Krajač pod nazivom *Rekonstrukcije: krajolik pomaka na strukturi površine—privremeno disati, bilješke o vremenu*, u seriji izvedbi koju artikulira sedam plesnih umjetnica (Jana Božić, Ana Kljujev, Valentina Miloš, Dora Pcedić, Dora Sarikaya, Eleonora Vrdoljak, Laura Vojnović), postavljen je u nekoliko različitih prostora Muzeja na način da je oslonjen na različite perspektive između vanjskog i unutrašnjeg. Ovo aktualno umjetničko istraživanje okolišne složenosti i krajolika kao spleta kinestetičko-materijalnih odnosa prisutnih u prostoru, uspoređivo je u određenoj mjeri s Piceljevom potragom za načelima višeg strukturalnog reda u plastičkoj organizaciji serijalnih kompozicija ili s Richterovim istraživanjem jedinstvene istodobne prisutnosti različitih tipova medijalnosti.

No, važno je primijetiti da prostorna organizacija zadana arhitekturom, neovisno o tome nazvali ju okolišnim ambijentom ili krajolikom, ne organizira samo kretanje nego i distribuciju afektivnih stanja. Jedna od najranjivijih točaka tjelesne prisutnosti jest često podrazumijevana kompaktnost, koja se u aktualitetu subjektivnog tjelesnog doživljaja mnogo češće pojavljuje kao afektivna disperzivnost sebstva, koja točkasto kliže kroz vrijeme i prostor. Plesom se oblikuje prostor, mijenjajući uvjete pojavljivanja stvarnosti odnosno činjeničnost stvarnosti se uslojava, a materijalnostima se pridružuju i fluktuacije protoka.

Promatranjem plesa se ostvaruju uvidi da identitet ne počiva u čahuri tijela. Putem relacijskih spona aktiviranih u tjelesnoj interakciji s prostorom, subjektivna svijest se izmješta iz eksplicitno unutrašnjeg stanja. U tome smislu, ples jest somatska praksa

refleksije sebstva u mreži iskustva koja pruža mogućnosti za rekonfiguraciju identitetskih pozicija. Tjelesni instrument istraživanja prostora uspostavlja se kroz relacije između unutarnjeg i vanjskog kao medij propusnosti, a time i kao medij relativizacije gole materijalnosti. Takvo tijelo otvara se prostornim dimenzioniranjima identiteta; tijela kao objekta u prostoru i prostornog subjekta istovremeno. Kretanjem tijelo aktivira koordinate i dinamička premještanja gustoće ili rahlosti prostora, a zauzvrat iskustvo prostora uspostavlja odnose između vidljivoga i naslućenoga, čime se dinamizira percepcija arhitektonskog okvira.

Kao što arhitektura Muzeja u ideji i realizaciji nije objekt koji se tek promatra izvana niti neutralni prostor iznutra, nego ju čini sustav aktivnih prijelaza između vanjskog i unutarnjeg iskustva, tako ni većina izloženih umjetničkih djela ne postoji u formi dovršenih objektnih činjenica nego se realiziraju kao dinamički perceptualni događaji, aktualizirani kroz tjelesnu prisutnost promatrača. Od ikonike meandra izvana i kinetičke umjetnosti iznutra do izvedbe suvremenog plesa koja objedinjuje i radi s napetostima između unutarnjeg i vanjskog realiteta, asimilirajući fizikalne i fiziološke činjenice, prostor Muzeja u svim perspektivama pojavljivanja nije puka pozornica. Prostor je aktivni agens koji kroz perceptivne i afektivne odnose sudjeluje u proizvodnji subjektivnosti, pri čemu se identitet pokazuje kao disperzivna i relacijska konfiguracija tijela u vremenu i prostoru. O modalitetima ovih sudjelovanja informira nas gledanje plesa, jer situacijski, okolišno ili *site-specific* predstavljeno tijelo proizvodi intuitivno znanje o sistemima prostora.

Svijet nema stabilna pravila, a
identitet nije čvrst
legume i autoriteti nisu uvijek
smišljeni i "prevladni"

Stvarnost nije toliko stabilna koliko
mislimo.

Vrijeme koje je slabo = uvijek vrijeme
za svoj

→ zarobljenost u rutini

Drugim riječima, vrijeme koje je
bruto i nametnuto skupina, ne donosi
rezultate, za djecu, vrijeme je fluidno

Kriza identiteta

Svijet bez logike

Vrijeme kao nepredvidljivo

Moi, apsurd autoriteta

San kao stvarnost

Kostljive padne ser sestrom - odnosu

↓
novi svijet
relacija

odnos matine
i
avanture

→ pramjeniti prilagoditi sebe kako
bi mogla živeti i rezimirati
u novom svijetu koji ne funkcioniše
po logici svakeodnevnice ili
onog svijeta

Relacija "Svi smo ovdje ljudi"

↓

svjeduo moras
na njih biti
s tim

→ nista nema smisla / logika
svjeduo moras
nositi se bez

PONEDJELJAK

23.03.2020.

Ples 1

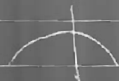
- lukovi

↳ u tijelu, ~~ost~~ oortavanje, zid/pod

- multilokacijski LUKOVI

- kako je tijelo danas

- preobuljeni lukovi, cijeli lukovi

Ples 2

- stijenke

- spojiti dvije plohe

- luk ~~u tijelu~~ u tijelu

- kako je tijelo danas

- kosti

Ples 3

- sve isto kao i u plesu 2, ali s brojnjem

- brojimo do 263 (na glas šaptanje, pod bradu)

- luk istyčivo u RUCI

- kosti

Bilješke

- ZRAM i LUKOVI u tijelu i pokretu

- multilokacijski lukovi = unutaraja arhitektura

- stijenke i lukovi = valysta

(koje se najjeftiniji)

brojanje je bilo zanemarljivo zbog čistote,

arhitekta nam je tražio

konstrukciju

- jasnija prostorna organizacija

Na čemu bi hitnije nastaviti raditi
dalje kada se vratimo ovome?

- brojane
- unutarovijaj, arhitekturi i multilokacijskim
kutovima
- zrak, dakota i kosti

i ne slušajte dinamite proteru
da li se trebaju i ja stišati
ako se svi stišaju? pa hoće r
ali bravo mi je bilo to upitno.
razmišljala sam dal da slušati
i pratiti ili ne slušati i nuditi
nest novu.

Kako započeti drugi ples? Isti zadatci,
iste misli, ali drugi ples. Drugi odnosi.
Druga ~~koncentracija~~ koncentracija i drugi
krajolik. Duh koji ostaje zaduži,
kakav je? Dugačiji nego na početku?
Zasigurno. Nikada ništa nije isto.
Zvukovi. Tijela u prostoru ~~z~~ također
grade krajolik, kao i sitne sjene
stvarene tijelima koja se potresu
ispod žučkaste rasvijete dvorane.
A 3. ples? Ples horizontalno
vertikalno kao i svega između
tisa i noćnog. Možda sutra
rasvijetljuje već je.

nje prostora : prazan / pun ..

2.5 ples

- ostavljanje tragova
- opet prozračan jer možeš proći novim putem

Što mu pripada : svi trenutci od A do jer taj rad ga gradi i puni + prolaznost vremena 35 min moramo do nje doći preko 12 min, 22 min ...

2.6 ples

DZ bilo koje vrste

28. 4. 202

dana

is : pročitali bilješke

- sve je tu
- jako gusta k...
- podržavajuća
- rad u vrtu rad
- disati bez sve

iz hoda počinjemo

2.7

hodanje u početku / premještanje po prostoru koje su tendencije u prostoru otvorile prednji prostor

2.8

↳ vratiti se na ... su drugi prostori svaki je novi ...

ntacija je vrtlog, odnosi somatit da se o...

kroz tijelo / novi ulaz u, kroz

- teško mi se povezati
- dosta je prazno i kruto
- razmišljam se teme / moja paleta
- išla sam više u sredinu prostora
- nova osobna somatika prožeta svime

isti zadatak kopati po tome ulaziti

što dublje

- velika koncentracija

- tijela / 7 paleta, ali svi povezani

- gustoća prostora

- sluškanje kostiju ⇒ tenzije i mišića

samo promjene

ples

- svaka za sebe od 63. str.

- promjene koje ovisne o drugima

meta unisone

ples

- svako svoj broj prati
izgovaranje tu i tamo

Zadatak 2

DATE: 27. 1.

Ples 2.1

PRVI PLES PRVOG DANA 2. PLES

TIJELO ZA - prosti sloz

TIJELO UTAI, KOSTI... - stavi se

ZA PLES SAME

(PNU) - nepridržavanje ova

ples poput

↳ dolazi u navratu

↳ rukov, listro

Ples 2.2

• 2. PLES 1. DANA

• MIK PER TIJELO ZA UO UTAI

PROŠE PLESUVE

• FORCED (SLOBODAN)

• OVAKVA PLEMA IZOLACIJAMA
NAKUP PLEMANIJE ZAČENJA

• KEMITI OD NESDJE I NESDJE

• RITAN - KAO MIKU / PLESU

(OVAKVA

26.

at
ment.
y

TE

PS

- reset
- jaka koncentracija
- želim biti ne želim
- pitanje kod fašist putit → primjetiti
sam da držim jer ne znam
dal su dobro došli u prostoru to je
koreografsko pitanje

estudijev
traja

singularities is generally resolved in the neg-
infinite in an order of convergence and never
energy, in which case this order would be lin-
the problem of entropy, for it is in the same
extended over a line of ordinary points and t-
actualized and falls to its lowest level. The pow-
only to individuals in the world, and only for a
living present, relative to which the past and f-
world acquire, to the contrary, a permanent an-

From the point of view of the static genesis
world-interindividuality defines the first level
first level, singularities are actualized both
individuals which are parts of the world. To be
oneself means to extend over a series of ordina-
according to a rule of convergence; to be in-
become the state of a body; and to be renewe-
limited new actualizations and extensions. Not
istics belongs to singularities as such; they rat-
duated world and to the worldly individuals w-
is why actualization is always both collective
and external, etc.

To be actualized is also to be expressed. Leibniz
that each individual monad expresses the world
understood as long as we interpret it to mean
cates in the expressive monad. It is indeed t-
world does not exist outside of the monads wh-
that it does exist within the monads as the se-
inhere in them. It is no less true, however, that
rather than monads, and that what is expressed
expression, but rather insists and subsists.¹ The

...ing again a potential of
...less may have a finite
...ted. We recognize here
...way that a singularity is
...hat a potential energy is
...er of renewal is concealed
...time—the time of their
...ture of the surrounding
...nd irreversible direction.
...the structure individual-
...of actualization. At this
...in a world and in the
...actualized or to actualize
...ary points; to be selected
...ncarnated in a body; to
...d locally for the sake of
...one of these character-
...ner belong to the indivi-
...which envelop them. This
...and individual, internal
...z held the famous thesis
...But this thesis is poorly
...the inference of predi-
...true that the expressed
...ach express it, and thus
...ries of predicates which
...God created the world
...is not confused with its
...expressed world is made

AL GENESIS

...aditional criterion. It follows that the notion of impossibility is not
...reducible to the notion of contradiction. Rather, in a certain way,
...contradiction is derived from impossibility. The contradiction be-
...tween Adam-the-sinner and Adam-not-sinner...
...possibility of worlds in which Adam sines or does not sine in each of the
...the individual monads express all the singularities of this world—in
...infinity—as though in a murmur or a swoon, but each toward envelop-
...or expresses “clearly” a certain number of singularities only, those
...those in the vicinity of which it is constituted and which line up in its own body.
...We see that the continuum of singularities is entirely distinct from the
...individuals which envelop it in variable and complementary degrees of
...clarity; singularities are pre-individual. If it is true that the expressed
...world exists only in individuals, and that it exists there only as a
...predicate, it subsists in an entirely different manner, as an event of a
...verb, in the singularities which preside over the constitution of individ-
...uals. It is no longer Adam-the-sinner, but rather the world in which
...Adam has sinned. — It would be arbitrary to give a privileged status
...to the inference of predicates in Leibniz’s philosophy. The inherence
...of predicates in the expressive manifold presupposes the impossibility
...of the expressed world, which, *de jure*, presupposes the disjunction
...of pure singularities according to the rules of convergence and divergence.
...These rules belong to a logic of sense and the event, and not to
...a logic of predication and truth. Leibniz works very far in this first stage
...of the genesis. He thought of the constitution of the individual as the
...center of an envelopment, as enveloping singularities build a world and
...on its own body.

...The first level of actualization produces comparatively independent
...worlds and individual selves which populate each of these worlds.
...Individuals are constituted in the vicinity of singularities which they
...envelop; they express worlds as ensembles of converging series and
...depend upon these singularities. In the system that Leibniz uses,

STAVROS H. STAVROS, THE UNIVERSITY OF CHICAGO

...ili /
...ili ?
...Hoze i
...joshno
...alrugo
...on z
...kalo
...gledas

- što se u nekome prostoru već dogodilo i „ponovilo“ ili ostavilo trag / sjećanje

- ulazak u PLES - koncentracija
stanje - budnost

~~RECONSTRUCTION~~
~~blat 2~~

~~727 04 2026~~

~~Ples 2.1~~

- ~~- ples prony dha~~
- ~~- fill in the gap~~
- ~~- phys. camp~~
- ~~- prony prony~~
- ~~- dolo to a road~~
- ~~- field the road~~
- ~~- reconstruction~~

~~Ples 2.2~~

- ~~- the part of the~~
- ~~- the part of the~~
- ~~- training~~
- ~~- pooled gaze~~
- ~~- host of training~~
- ~~- KRONUN of the~~
- ~~- a ver suno~~
- ~~- not may dan~~

~~Blusker~~

~~provisional~~
~~reconstruction~~

14. stepenite

- manji prostor

- pedastrian

- istraživanje taj prostora

- oblikovanje postuka

Second Series of Paradoxes of Surface Effects

naslagivanje
površina
↓
stvara
dubinu

uvijek je što je bilo i što će biti
• teško uhvatiti sad
• mi gadjamo upravo prezent
tijelo je događaj : više pitanje budućeg
= sve se događa unutar stvari;
između stvari : ma granici
: propozicija

→
u odnosu
na
prezib

17.3.2025.

Do današnjeg svijeta u dvorani
prošlo je dugo i puno se dogodilo
u danu.

U dvorani se istovremeno dogodilo
puno i malo
novo i staro
sporo i brzo
visoko i nisko
malo i veliko
pozuato i nepozuato

Ma pnu suprotnosti, si zapravo upde
nisu bile suprotne. Nisu se ni
miješale. Svaka stvar, trenutak, pokret, ...
postojalo je samo za sebe, u
svištlu bilo je konkretno. Ali nikada
samo. Puno toga istovremeno, ali
konkretno i točno ovdje, u ovom
prostoru, u ovom trenutku.

- čisto
- jasno
- precizno
- linije
- mjesta
- pogled
- pažnja
- stanika

Kustosica: **Jasmina Fučkan**

Autorica, koncept i koreografija: **Marjana Krajač**

Izvedba: **Jana Božić, Ana Kljujev, Valentina Miloš, Dora Pcedić, Dora Sarikaya, Eleonora Vrdoljak i Laura Vojnović**
Fotografije: **Inia Herenčić**

Vizualna studija i video dokumentacija projekta: **Lucija Marčec**

Grafičko oblikovanje: **Ena Jurov**

Korišteni dijelovi kompozicije Kennetha Kirschnera *February 15, 2026*

Produkcija: **Sodaberg koreografski laboratorij 2026.**

Projekt je ostvaren u suradnji s Muzejom suvremene umjetnosti u Zagrebu i realiziran u suradnji sa Zagrebačkim plesnim centrom.

Projekt je razvijen u rezidenciji Zagrebačkog plesnog centra.

Projekt je realiziran sredstvima Gradskog ureda za kulturu i civilno društvo Grada Zagreba i Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

SODABERG
KOREOGRAFSKI
LABORATORIJ

msu muzej suvremene umjetnosti /
museum of contemporary art
— ZAGREB

-